

Neviditelný Nezval

Literárněvědná konference o Vítězslavu Nezvalovi

Pořádá Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., a Ústav české literatury a knihovnictví FF MU ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně

20. – 22. 6. 2012

Konferenční sál Moravské zemské knihovny
Kounicova 65a, 601 87 Brno

Vrcholky literatury (Dante, Shakespeare, Nezval) by si měla překládat každá generace, pro sebe a zvlášť.

Bohumil Mathesius, 1928

Dílo básníka, prozaika, dramatika, scenáristy, esejisty, překladatele a vysokého státního úředníka Vítězslava Nezvala (1900–1958) ustoupilo v minulých desetiletích do stínu. Od poslední konference nás dělí čtvrtstoletí, poslední monografie vyšla před třiceti lety. Je na čase vrátit jej pod badatelské mikroskopy. Cílem našeho setkání proto bude prezentovat výsledky současného nezvalovského bádání, které aktualizují básníkův obraz pro 21. století.

Třídenní konferenční program nabídne všestranný průhled do díla i života Vítězslava Nezvala. Jednání bude zahájeno problémy edičními a poetologickými, následovat bude řada bloků se současnými interpretacemi Nezvalových děl básnických, prozaických, cestopisných i dramatických. Pozornost nebude upřena ani jeho umění překladatelskému a ohlasu jeho děl v zahraničí. Závěrečná část konference bude věnována kontextuálním rozborům Nezvalova myšlení, jeho generačních vztahů a vlivu na mladší básnické pokolení. Celé jednání pak ukončí kulatý stůl historiků.

Na konferenci vás srdečně zvou její organizátoři:

Jakub Říha
riha@ucl.cas.cz

Markéta Kořená
marketakorena@gmail.com

František A. Podhajský
f.a.p@centrum.cz

Neviditelný Nezval

Literárněvědná konference o Vítězslavu Nezvalovi
Brno, 20. – 22. 6. 2012

Konferenční sál Moravské zemské knihovny
Kounicova 65a, 601 87 Brno

Program konference

Středa 20. 6. 2012

9:00 – 9:15

Registrace účastníků

9:15 – 9:30

Úvodní slova Zbyňka Fišera a Jiřího Trávnička

9:30 – 10:20

Textologické problémy (moderuje Jakub Říha)

Milan Blahynka: Vydávání Nezvala surrealisty

Michal Kosák & Jiří Flaišman: Nezval v České knihovně

10:20 – 10:40

Přestávka

10:40 – 12:00

Básnický jazyk (moderuje Bohumil Fořt)

Jakub Říha: Nezvalův rým

Robert Ibrahim & Petr Plecháček: Polymetrie Kouzelníka

Dušan Teplan: Podoby a specifika synekdochy v surrealistické poézii

12:00 – 13:15

Oběd

13:15 – 14:05

Poezie I. (moderuje Markéta Kořená)

Ludmila Budagovová: Nezval v množném čísle

Žoržeta Čolakovová: Neviditelná krajina v Nezvalově poézii 20. let

14:05 – 14:20

Přestávka

14:20 – 15:35

Poezie II. (moderuje František A. Podhajský)

Markéta Kořená: „Několik pravidel smrtelně vážné hry“ (Falešný mariáš – slavnostní přehlídka Nezvalových pokusů o poézii prózou)

Jiří Poláček: Nezvalovy básnické nekrology

Marie Mravcová: Oféliin komplex v české a světové literatuře (Nezvalova Neznámá ze Seiny)

15:35 – 15:55

Přestávka

15:55 – 16:45

Poezie III. (moderuje Markéta Kořená)

Petr Šrámek: „Doba veliká, historická“ (Nezval 40. let)

Vít Schmarz: Vlák do stanice Mír

16:45 – 17:00   Přestávka

17:00 – 18:15   **Próza I.** (moderuje František A. Podhajský)

Daniel Dolenský: Chtěla okrást lorda Blamingtona jako začátek Nezvalovy cesty k surrealismu

Miloslav Caňko: Mezi hysterií a perversí. Poezie jako *durcharbeit*?

Filip Hladík: Sexuální iniciace v Nezvalově surrealistickém období

Čtvrtek 21. 6. 2012

9:00 – 10:15   **Próza II.** (moderuje Jakub Říha)

Mojmír Grygar: Jak vejce vejci

Bohumil Fořt: Nezvalova surrealistická gotická Valérie

Markéta Holanová: Motivy populární četby v románu Valérie a týden divů a analogie s francouzským meziválečným surrealismem

10:15 – 10:30   Přestávka

10:30 – 11:45   **Cestopisné prózy** (moderuje Markéta Kořená)

Tomáš Glanc: „Křičel jsem: – Mrdat, mrdat!“ Obraznost Nezvalovy Neviditelné Moskvy

Jan Staněk: Ulice Gît-le-cœur: *Bildungsreise* nebo *sentimental journey*?

Nora Schmidtová: Pražský chodec jako flanér

11:45 – 13:00   Oběd

13:00 – 14:15   **Dramata** (moderuje Aleš Merenus)

Pavel Janoušek: Strach. Nezvalovo hledání surrealistického dramatu

Iva Mikulová: Inscenační podoby hry Manon Lescaut v režii Karla Nováka

Jitka Šotkovská: Nezval vs. Radok. Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

14:15 – 14:30   Přestávka

14:30 – 15:45   **Transtexty a paratexty** (moderuje František A. Podhajský)

Aleš Merenus: Nezval transformer

Jiří Pelán: Nezval překladatel

Lenka Müllerová: Paratexty díla V. Nezvala

15:45 – 16:00   Přestávka

16:00 – 16:50   **Zahraniční recepce** (moderuje Markéta Kořená)

Iryna Zabiiaaka: Vítězslav Nezval na Ukrajině. Formy recepce a typologie

Jasminka Delovová-Siljanovová: Překlady Nezvalovy poezie do makedonštiny

16:50 – 17:10   **Přestávka**

17:10 – 18:25 Nezvalovo myšlení (moderuje Jakub Říha)

Zuzana Malá: Francouzský unanimitismus v Nezvalově generaci

Lukáš Borovička: Vítězslav Nezval mezi dvěma avantgardami

Radomír D. Kokeš: Nezvalovo myšlení o filmu

Pátek 22. 6. 2012

9:00 – 10:15 Nezvalovi kolegové (moderuje Ondřej Sládek)

Pavel Sytař: Vítězslav Nezval a Jakub Deml

Vojtěch Malínek: Vítězslav Nezval a Zdeněk Kalista

Iva Málková: Obraz Vítězslava Nezvala v archivních fondech Viléma Závady a Františka Hrubína

10:15–10:35   **Přestávka**

10:35 – 12:15 Skupiny a motivy (moderuje Jakub Říha)

Ondřej Sládek: Vítězslav Nezval a Pražský lingvistický kroužek

Jindřich Toman: Jak Nezval rozpustil surrealistickou skupinu a jak si surrealisté stěžovali

František A. Podhajský: Matou peníze všechny věci? K jednomu Nezvalovu literárnímu a životnímu motivu

Michal Jareš: Nezval a ženy

12:15 – 13:30   **Oběd**

13:30 – 14:45 Dědictví (moderuje František A. Podhajský)

Roman Kanda: Nezval a spory dědické

Jakub Češka: Nezvalova lyrická stopa v Kunderově románové tvorbě

Petr Andreas: Čím byla Pozemská poezie? Politika interpretace v jedné emblematické knize

14:45 – 15:00   **Přestávka**

15:00 – 16:15 Historiografický blok (moderuje Rudolf Vévoda)

Tereza Czesany Dvořáková: Útočiště a moc. Vítězslav Nezval a český kinematografický průmysl ve 40. letech

Kulatý stůl historiků (T. Czesany Dvořáková, M. Drápala, J. Knapík)

PROGRAM S ANOTACEMI

Textologické problémy

středa 9:30 – 10:20

Milan Blahynka: *Vydávání Nezvala surrealisty*

Příspěvek je 1) pokusem o vysledování edičních problémů Nezvala surrealisty v kontextu vydávání Nezvala vůbec; 2) úvahou, nakolik mohou varianty v rukopisech, časopiseckých otiscích a v různých vydáních přispět k porozumění dílu, básnickově osobnosti a době.

Michal Kosák & Jiří Flaišman: *Nezval v České knižnici*

Příspěvek bude věnován návrhům na vydání díla Vítězslava Nezvala v České knižnici. Předmětem rozboru budou celkem tři návrhy, z toho dva nerealizované (V. Justl, J. Pospíšil) a jeden realizovaný (M. Blahynka).

Básnický jazyk

středa 10:40 – 12:00

Jakub Říha: *Nezvalův rým*

Nástup avantgardy znamenal důležitý zlom v dějinách básnického jazyka a obzvláště rýmu. Jedním z prominentních exponentů této proměny v českém prostředí byl právě Vítězslav Nezval. V příspěvku se soustředíme na místo rýmu v Nezvalově básnické tvorbě a na jeho vývojově podstatné rysy (rým a volný verš, rým a význam, dekanonizace rýmu ad.).

Robert Ibrahim & Petr Plecháč: *Polymetrie Kouzelníka*

Příspěvek se bude zabývat veršem Nezvalova *Podivuhodného kouzelníka*. V teoretické části se pokusí vymezit hranice mezi polymetrií, metrickou heterogeností, různostopým veršem, respektive mezi vázaným a volným veršem. Verš *Podivuhodného kouzelníka* bude podroben metrické a rytmičké analýze, zvláštní pozornost bude věnována sémantice jednotlivých veršových rozměrů.

Dušan Teplan: *Podoby a špecifiká synekdochy v surrealistickéj poézii*

Ako už signalizuje názov, hlavným cieľom príspevku je ukázať, aké podoby a špecifiká nadobudla synekdocha v surrealistických zbierkach básní Vítězslava Nezvala (*Žena v množném čísle, Praha s prsty deště, Absolutní hrobař*). Základné východisko tejto analýzy bude predstavovať zistenie Jana Mukařovského, podľa ktorého možno v uvedenom rámci Nezvalovej tvorby objaviť svojrázny, respektive „zvláštní druh synekdochy“, hoci popritom sa pokúsime potvrdiť, že súčasne charakterizuje aj francúzsku či slovenskú surrealistickú/nadrealistickú poéziu.

Poezie I.

středa 13:15 – 14:05

Ludmila Budagovová: *Nezval v množném čísle*

V příspěvku půjde o vzácnou rozmanitost Nezvalova díla, která v české poezii nemá analogii a projevuje se v nejrůznějších polohách (na nejrůznějších úrovních) jeho tvorby: (1) v jejím celkovém rozsahu, (2) v náplni jednotlivých sbírek z let 1920–30, které připomínají nikoliv nějaký stabilní a ustálený výsledek tvůrčího procesu, nýbrž jeho bezprostřední a od tvůrčího napětí ještě žhavý fragment, (3) v konkrétních bodech – dílech – jeho tvorby. Ke střídání (a syntézám) estetických orientací, poetik a stylů směřoval spontánně a – i když to zní

paradoxně – záměrně po celý život. Ve svých snahách obnovit, zmodernizovat „svalnatou Slávy dceru“ (jazyk české poezie) se opíral netoliko o „moderní básnické směry“ (jejichž vynálezy uplatňoval v různých obdobích), nýbrž i o jazyk malířství, hudby, cirkusu, divadla, kinematografu. Ale přes veškerou otevřenost zkušenostem jiných umění a umělců (Rimbaud, Apollinaire, Picasso, H. Rousseau, Chaplin, Breton atd.) vždy dovedl zůstat sám sebou. Viděl v cizí tvorbě především to, co mu imponovalo a co v ní uvidět chtěl. Pečeť Nezvalovy individuality určila specifičnost českého poetismu, který se stal nikoliv pouhým českým ohlasem západní avantgardy, nýbrž samostatným avantgardním směrem se svou koncepcí a poetikou; specifičnost českého surrealismu ve srovnání s klasickým, francouzským. Nezvalova přítomnost v českém poválečném umění svým způsobem vzdorovala oficiální kulturní politice a zabezpečila určitou kontinuitu mezi českou avantgardní a současnou poezií.

Žoržeta Čolakovová: *Neviditelná krajina v Nezvalově poezii 20. let*

Fascinace poetismu moderní civilizací a jeho nadšení pro konstruktivistické pojetí krásy nás staví před otázku přehodnocení uměleckého postoje ke krajině. V souladu s avantgardním narušením starých hodnot a s ustálením nového estetického ideálu se poetismus programově hlásí k antiromantické poetice dynamismu a zároveň smyslově prožívá okouzlení z tohoto neustálého pohybu, v němž subjekt odhaluje věčně se proměňující obraz světa. Odmítnutí meditace se na rovině básnického jazyka projevuje jako odmítnutí popisu, který pro řadu badatelů podmiňuje existenci krajinného obrazu. Nezvalova poezie 20. let však poukazuje na svébytné postavení krajiny v obraznosti stvořené dynamickým proudem asociačních představ. Příspěvek se zabývá poetistickou koncepcí krajiny a způsoby jejího ztvárnění jakožto magického zrcadla lidské intersubjektivní. Některé obrazotvorné principy, jako jsou substituce a transformace, budou přítomny nejen v poetistické, ale i v surrealistické poetice Nezvalově, avšak v obou případech budou zdůvodněny jinými estetickými požadavky.

Poezie II.

středa 14:20 – 15:35

Markéta Kořená: „*Několik pravidel smrtelně vážné hry*“ (*Falešný mariáš – slavnostní přehlídka Nezvalových pokusů o poezii prózou*)

Tvarová divergentnost Nezvalových knih téměř znemožňuje nalezení nějaké jednotící perspektivy, z níž by se dalo jeho dílo nahlédnout jako celek. Snaha nalézt alespoň nějaké opěrné body pro zkoumání jeho poetiky mě paradoxně dovedla k žánru básně v próze. Útvaru, který sice nezabírá v celku Nezvalovy tvorby co do kvantity dominantní postavení, ale – podobně jako je tomu v případě pásma – lze opakované návraty k němu vnímat jako dílčí gesto úsilí objasnit a aktualizovat vlastní metodu v kontextu moderního umění. Od této hypotézy se bude odvíjet moje interpretace *Falešného mariáše*, jediné Nezvalovy sbírky, v níž má báseň v próze výlučné žánrové postavení.

Jiří Poláček: *Nezvalovy básnické nekrology*

Příspěvek bude věnován básním, v nichž se Nezval ohlížel za známými kulturními osobnostmi. Jde o básně typu Smuteční hrana za Otokara Březinu. Mezi dalšími osobnostmi, s nimiž se Nezval takto loučil, jsou například T. G. Masaryk, Petr Bezruč, Jiří Mahen, S. K. Neumann, Vladislav Vančura, Konstantin Biebl či František Halas. V kontextu Nezvalova díla uvedené básně korespondují s jinými texty o řečených osobnostech, zejména se vzpomínkami.

Marie Mravcová: *Oféliin komplex v české a světové literatuře (Nezvalova Neznámá ze Seiny)*

Příspěvek bude věnován interpretaci a komparaci několika textů s obrazem „utonulé“ na základě podnětů G. Bachelarda (*Voda a sny*).

Poezie III.

středa 15:55 – 16:45

Petr Šrámek: „Doba veliká, historická“ (Nezval 40. let)

Interpretace Nezvalovy básnické tvorby ze čtyřicátých let minulého století.

Vít Schmarz: *Vlak do stanice Mír*

Příspěvek se zaměří na Nezvalovy emblematické básnické skladby z období vrcholného stalinismu jako na podstatnou součást dobového ideologického konceptu. Další oblastí jeho zájmu bude kontextuální zařazení této části Nezvalovy tvorby do proudu oficiální české poezie – její vymezení především vůči nastupující „svazácké“ generaci (Kohout, Šiktanc, Červenka, Ostaš atd.). Cílem je postihnout Nezvalovu pozici „sorealistického klasika“ v ohledu čistě sémiotickém, na úrovni básnického subjektu, kam se promítá vyjednávání mezi revoltujícím individuem a podřízeným subjektem ideologie.

Próza I.

středa 17:00 – 18:15

Daniel Dolenský: *Chtěla okrásit lorda Blamingtona jako začátek Nezvalovy cesty k surrealismu*

Jeden z nejobtížněji uchopitelných Nezvalových textů, próza *Chtěla okrásit lorda Blamingtona*, začal vznikat jako „surrealistický román“ inspirovaný Bretonem, avšak jeho výsledná podoba se od surrealismu výslovně distancuje. I přesto ale představuje v Nezvalově díle první soustavný výklad principů, na nichž později vystaví svou surrealistickou obraznost. Svou neobvyklou formou, kvůli níž musel autor překonávat četné námitky vydavatele, představuje kniha formálně nejrozmanitější Nezvalovo dílo, aktivně se vzpírající kategorizaci, a přitom interpretačně velmi bohaté. Zejména jeho četné esejistické pasáže pak nabízejí komplexní přehled teoretického uvažování básníka v klíčovém období účtování s vyhaslým poetismem a zároveň tvoří mezník na počínající cestě aktivního hledání nového výrazu.

Miloslav Caňko: *Mezi hysterií a perverzí. Poezie jako durcharbeit?*

Autobiografickou prózu *Dolce far niente* (1931), věnovanou intenzivním zážitkům předškolního dítěte – zde jakožto impulzům určujícím „mentální morfologii“ (V. Effenberger) budoucího básníka – lze bez váhání označit za text-křížovátku: ve zde vyprávěném časoprostoru se prostřednictvím jednotlivých postav, událostí potkávají motivy Nezvalových textů předchozích i budoucích. Výlučné místo přitom náleží problému (mužské!) hysterie, který autora evidentně fascinoval a zde je exponován hned na dvou návratných motivech (jednom vzpomínkovém v širším smyslu a jednom autobiografickém ve smyslu užším, intimnějším). V prvním případě konstatujeme též přítomnost aspektů zajímavých ve vztahu k meta-poetickým pasážím Nezvalova literárního díla. Nabízí se otázka, zda bychom v případě tohoto básníka (ne)mohli hovořit o jakémsi hysterickém modu existence, respektive o sváru mezi jejím (diskurzivně konstruovaným) modelem hysterickým a perverzním (nezapřeme, že ten si s VNP – Velkým Nádherným Požívačným zpravidla spojujeme nejvíce). – Konferenční příspěvek bude po heuristické stránce založen na výkladu fenoménu hysterie v psychoanalýze a na úvahách, v nichž ontologické implikace této poruchy nastiňuje Slavoj

Žižek. Jak naznačuje výše uvedený podtitul mého příspěvku, mimo pozornost nezůstane samotná metoda Nezvalovy práce s vlastním zážitkovým fondem.

Filip Hladík: *Sexuální iniciace v Nezvalově surrealistickém období*

Předmětem příspěvku budou dva texty Vítězslava Nezvala – *Sexuální nocturno* a *Valérie a týden divů*. První z nich stojí na počátku básnickova surrealistického období a zaujímá v jeho tvorbě specifické místo: v roce 1931 vyšlo ve Štyrského Edici 69 pouze v omezeném počtu výtisků a po roce 1948 jej sám Nezval pod tlakem společenských požadavků oproti původnímu plánu vyřadil ze svých sebraných spisů. Text se tak nestal předmětem tolika literárněkritických rozborů jako jiná Nezvalova díla. *Valérii a týden divů* (napsáno 1935, vydáno až o deset let později, tedy již v době, kdy Nezval surrealistické techniky opustil) lze chápat jako protipól *Sexuálního nocturno*. Svými tematickými a motivickými složkami lze oba prozaické texty charakterizovat jako iniciační, a právě z tohoto hlediska bude v referátu na daná díla nahlíženo.

Próza II.

čtvrtek 9:00 – 10:15

Mojmír Grygar: *Jak vejce vejci*

Kritické poznámky o tematice a narativních postupech románu *Jak vejce vejci*. Pozornost se soustřeďuje na otázky zázračnosti a náhody v životě i románové fikci a na způsob, jak se autor pokoušel spojit někdy již pokleslé vyprávěcí postupy románů 19. století s inspirací moderními, zejména surrealistickými prózami.

Bohumil Fořt: *Nezvalova surrealistická gotická Valérie*

Nezvalovu *Valérii a týden divů* je možné nahlížet v přímé souvislosti s ostatní autorovou, především surreálnou produkcí, ovšem též jako specificky vystavěné dílo, které je v rámci autorovy produkce výlučné. Příspěvek proto analyzuje *Valérii*, prostředky konstrukce a jejich funkce, a to s ohledem na možné zdroje a literární souvislosti.

Markéta Holanová: *Motivy populární četby v románu Valérie a týden divů a analogie s francouzským meziválečným surrealismem*

Vztah Nezvalova románu *Valérie a týden divů* k oblasti triviální četby je nezpochybnitelný, přesto mu zatím nebyla věnována soustavnější pozornost. První část příspěvku bude proto věnována detailnímu popisu a rozboru motivů, které jsou tradičně chápány jako odkazy k populární četbě. Druhá část příspěvku se zaměří na popis recepce populárního umění surrealistickými umělci v meziválečné Francii, především na široký ohlas série románů o Fantomasovi.

Cestopisné prózy

čtvrtek 10:30 – 11:45

Tomáš Glanc: „Křičel jsem: – Mrdat, mrdat!“ *Obraznost Nezvalovy Neviditelné Moskvy*

Zatímco surrealistické východisko Nezvalovy *Neviditelné Moskvy* bylo přirozeným těžišťem dobové kritiky (Bedřich Václavěk) a z časového odstupu se jako produktivní interpretační klíč jeví perspektiva mediální, obzvláště fotografická (jak ve své studii publikované roku 2005 ukázala Marie Langerová), stranou pozornosti dosud zůstávala otázka, jaké hybné síly Nezvalovy imaginace – nejen z hlediska uměleckých směrů a médií, nýbrž jako zcelující autorské gesto – organizují v polovině 30. let jeho fantazmatický obraz hlavního města SSSR.

Jan Staněk: *Ulice Gît-le-cœur: Bildungsreise nebo sentimental journey?*

Příspěvek se pokusí zasadit Nezvalovu *Ulici Gît-le-cœur* do souvislostí žánru cestopisné literatury a jejích různých typů. Nabízí se například analogie s jedním z nejstarších druhů cestopisu, totiž popisem pouti do posvátných končin; neustálá excitovanost určující tón Nezvalova líčení zas přivolává na mysl sternovskou *sentimental journey*... Nezvalovo propojování cestopisu a autobiografie také upomíná třeba na Goethovu *Italskou cestu*, kde se já přetváří v kontaktu s obdivovanými památkami. Stejně jako Goethe v Itálii, i Nezval v Paříži nenalézá cizí, nové, ale to *nejvlastnější*: topografie města určovaná místy monumentalizovanými především v Bretonových textech se stává součástí osobního mýtu a slouží (znovu)stvrzování vlastní básnické identity.

Nora Schmidtová: *Pražský chodec jako flanér*

Nezvalův chodec je jedním z předchůdců českého flanéra. Příspěvek se zaměří na otázku, nakolik se tento chodec liší a podobá postavě flanéra, jež přichází z francouzských pasáží. Pražský chodec bude analyzován jednak v souvislosti s koncepcemi flanéra u Charlese Baudelaira a Waltera Benjamina, jednak v kontextu úvah Daniely Hodrové o „pražském textu“.

Dramata

čtvrtek 13:00 – 14:15

Pavel Janoušek: *Strach. Nezvalovo hledání surrealistického dramatu*

Příspěvek bude věnován dramatu *Strach* a autorově snaze prostřednictvím scénických poznámek vizuálně programovat potenciální divadelní představení tak, aby odpovídalo surrealistické poetice snových vizí.

Iva Mikulová: *Inscenační podoby hry Manon Lescaut v režii Karla Nováka*

Předmětem příspěvku bude inscenační podoba Nezvalovy hry *Manon Lescaut* v režii Karla Nováka. Titul poprvé inscenoval v Pardubicích v roce 1954 s Blankou Bohdanou a Karlem Urbánkem v hlavních rolích. Blanku Bohdanovou obsadil také do své inscenace v Divadle E. F. Buriana v roce 1961. Potřetí hru uvedl v Příbrami v roce 1966. V příspěvku se zaměřím na inscenační tradici uvádění této hry, příčiny zařazování této hry na repertoár, jejími konkrétními jevištními podobami, dramaturgickou prací s textem hry (jazykové úpravy, škrty).

Jitka Šotkovská: *Nezval vs. Radok. Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou*

Příspěvek se bude věnovat Nezvalově poslední hře *Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou* a jejímu prvnímu uvedení v Národním divadle Alfrédem Radokem v roce 1956. Zaměřen bude zejména na nesoulad dramatikovy a režisérovy tvůrčí koncepce a na vnímání této skutečnosti dobovou kritickou recepcí.

Transtexty a paratexty

čtvrtek 14:30 – 15:45

Aleš Merenus: *Nezval transformer*

Přepisy a adaptace dramatických a prozaických děl představují neopominutelnou oblast Nezvalovy tvorby. Všechny tyto transformace přes svou svébytnost, která je mnohdy dána mimo jiné rozdílnou povahou zpracovávaných předloh, však vykazují řadu společných rysů. Právě těm bude věnován hlavní prostor celého příspěvku. Prostřednictvím analýzy textů dramatizací a divadelních adaptací se pokusím rekonstruovat či možná lépe řečeno

zkonstruovat obraz Nezvala „transformátora“, který pak následně porovnám s obrazem Nezvala básníka, prozaika, ale také dramatika.

Jiří Pelán: *Nezval překladatel*

Nezvalova překladatelská poetika a překladatelská praxe (zj. na materiálu překladů francouzských básníků).

Lenka Müllerová: *Paratexty díla V. Nezvala*

Paratexty jsou v současné době vnímány jako nedílná součást literární komunikace. Vedle svých základních funkcí (kupř. vábení potenciálních čtenářů či kupců, informace spjaté s různými prvky knižního vydání autorského textu, usměrňování budoucí recepce díla apod.) jsou schopny se podílet na působení knihy jakožto estetického objektu a „rozšiřovat“ některé aspekty primárního textu do paratextové sféry. Tyto tendence jsou patrné například v Nezvalově surrealistické tvorbě, jež byla vydávána ve třicátých, posléze i v padesátých letech a na sklonku 20. století. Příspěvek sleduje odlišné paratextové strategie jednotlivých edičních počinů a soustřeďuje se především na problematiku estetizujících paratextů v autorově tvorbě.

Zahraniční recepce

čtvrtek 16:00 – 16:50

Iryna Zabiia: *Vítězslav Nezval na Ukrajině. Formy recepce a typologie*

V příspěvku bude analyzován problém vnímání díla Vítězslava Nezvala na Ukrajině. Hlavním cílem bude odlišit jednotlivé typy tohoto vnímání, určit jejich zvláštnosti a vysvětlit důvody jejich vzniku. Bude proveden rozbor překladů Nezvala do ukrajinštiny a popsána jejich specifika. Nadto budou prozkoumány kritické články o díle V. Nezvala, stejně jako informační materiály o něm, přístupné v ukrajinštině. Krátce bude zmíněn i problém typologie díla Nezvalova a několika ukrajinských spisovatelů (Maksym Rylskij, Bohdan-Ihor Antonyč, Mychajlo Semenko).

Jasminka Delovová-Siljanovová: *Překlady Nezvalovy poezie do makedonštiny*

Ve svém příspěvku bych chtěla připomenout a také na příkladu ocenit význam, jaký má ve vzájemném poznávání a obohacování našich národních kultur překlad literárních děl. Konkrétně mám na mysli překlad lyrické poezie z tvorby českého básníka Vítězslava Nezvala. Z Nezvalovy básnické tvorby vybral jeho makedonský překladatel Gane Todorovski 36 básní, které v samostatném svazku vyšly roku 1967 v edici *Sovremena lirika* nakladatelství Kultura. Todorovského překlad byl vůbec prvním překladem Nezvalových veršů do makedonštiny. Stal se tedy zprostředkovatelem prvního setkání makedonských čtenářů s verši významného českého básnického tvůrce. Zvláště při překladu poezie musí být překladatel schopen najít odpovídající význam polysémantických výrazových prostředků a specifickou zvukovou stránku jazyka originálu. Také zvuková stránka je totiž nedílnou součástí uměleckého sdělení. Gramatické, lexikální a morfématické shody nebo odlišnosti mezi jazykem překladu a jazykem originálu mohou překladateli práci stejně tak usnadnit, jako znesnadnit. Vždycky však jde především o to, aby překladatel při své práci co nejvíce respektoval poetiku a myšlenku původního díla, aby se tedy stal co nejvěrnějším uměleckým interpretem díla jiného autora.

Nezvalovo myšlení
čtvrtek 17:10 – 18:25

Zuzana Malá: *Francouzský unanimismus v Nezvalově generaci*

V příspěvku představíme základní charakter francouzského unanimismu a zaměříme se na jeho recepci v české poválečné avantgardě. Hlavní pozornost věnujeme postavení díla Ch.-L. Philippa, který byl dobovými kritiky a recenzenty s unanimismem spojován. Představíme dobový způsob výkladu jeho děl (rozsáhlé studie Karla Teiga, disertace Vítězslava Nezvala), především avantgardou oceňovaného *Bubu z Montparnassu*.

Lukáš Borovička: *Vítězslav Nezval mezi dvěma avantgardami*

Analýza Nezvalových neliterárních textů ze třicátých let, pokoušející se stanovit jeho kritéria literárnosti a kritéria světonázorová. Zvláštní pozornost bude věnována hledání Nezvalovy pozice mezi surrealismem a socialistickým realismem.

Radomír D. Kokeš: *Nezvalovo myšlení o filmu*

Ačkoli Vítězslav Nezval podobně jako jiní představitelé soudobé české avantgardy napsal řadu nerealizova(tel)ných filmových scénářů, příspěvek se nebude věnovat jim, nýbrž Nezvalovým návrhům na poli filmově teoretického uvažování. Tyto krátce srovná s jinými podobnými návrhy tuzemské avantgardy, ale soustředí se zejména na otázky vztahu Nezvalových teoretických příspěvků ke klasické filmové teorii dvacátých let – nakolik zahraniční vzory myšlení pouze přejímal, nakolik je rozvíjel a nakolik se od nich naopak odchyloval.

Nezvalovi kolegové
pátek 9:00 – 10:15

Pavel Sytař: *Vítězslav Nezval a Jakub Deml*

V roce 1948, na vrcholu své veřejné kariéry, navštěvuje prominent Nezval reakcionářského a tmářského autora Demla, který nesmí publikovat a jehož knihy budou vyřazovány z knihoven. Recituje oslavnou báseň, část hostů demonstrativně opouští místnost. Uprostřed nastupujícího stalinismu se Nezval stává neviditelným, ale mocným ochráncem proskribovaného autora. Podivná hra osudu na rubu *Zpěvu míru*.

Vojtěch Malínek: *Vítězslav Nezval a Zdeněk Kalista*

Příspěvek načrtne vývoj a proměny vzájemného vztahu V. Nezvala a Z. Kalisty. Pokusí se přitom představit Nezvalovu pozici v mladé generaci v době jeho příchodu do Prahy, osobní kontakty Nezvala s „nedevětsilskou“ částí generace, zejména se Z. Kalistou, a zároveň se pokusí ukázat na společné momenty v básnické tvorbě obou autorů a analyzovat je. Předmětem rozboru se stanou i reflexe vzájemného vztahu ve vzpomínkových pracích obou básníků.

Iva Málková: *Obráz Vítězslava Nezvala v archivních fondech Viléma Závady a Františka Hrubína*

Ve zpracovaných fondech Viléma Závady a Františka Hrubína nacházíme několik rukopisných konvolutů, které se vracejí k poetice básníka, k charakteru jeho tvůrčí osobnosti (u Závady nacházíme opisy Nezvalových raných básní a komentář k nim, koncepty pohřební řeči, kterou Závada pronesl, koncepty článků k nezvalovským výročím; u Hrubína známe mj varianty kapitoly pro jeho knihu *Lásky*, rukopisné poznámky k neformálním setkáním s V. Nezvalem aj.).

Skupiny a motivy **pátek 10:35 – 12:15**

Ondřej Sládek: *Vítězslav Nezval a Pražský lingvistický kroužek*

Hlavním cílem referátu je (a) připomenout osobní vztahy, které Vítězslav Nezval udržoval s některými členy Pražského lingvistického kroužku (zejména s Romanem Jakobsonem a Janem Mukařovským), (b) zmapovat a analyzovat vybrané práce českých strukturalistů, které se zabývaly dílem V. Nezvala, a konečně také (c) nastínit některé dosud netematizované aspekty vzájemného vztahu pražského strukturalismu a české avantgardy.

Jindřich Toman: *Jak Nezval rozpustil surrealistickou skupinu a jak si surrealisté stěžovali*

Príspevek vychází z publikovaných i archivních materiálů, které se vztahují k tzv. rozpuštění Skupiny československých surrealistů Vítězslavem Nezvalem v roce 1938. Cílem je popsat jak Nezvalovo chování, tak i reakci surrealistické skupiny a vysvětlit je na základě dobového kulturně-politického kontextu.

František A. Podhajský: *Matou peníze všechny věci? K jednomu Nezvalovu literárnímu a životnímu motivu*

„Vrhal se na mísy s ovocem, vybral nejlepší a nahlas prohlašoval: – A tohle je moje! – Plnými hrstmi vyhazoval a promrhával společný fond.“ Hiršalovo líčení Nezvalovy poslední italské cesty z roku 1958, hrazené tehdejší Literárním fondem, vyvolává otázku Nezvalova vztahu k penězům. Ve svém příspěvku se pokusím nastínit, jakou roli hrál tento motiv v jeho chování, úvahách a literárních dílech.

Michal Jareš: *Nezval a ženy*

Nejde mi ani tak o nějaký zobecněný přístup, týkající se Nezvala a žen. V příspěvku bych si chtěl všimnout zejména dvou intenzivních a intimních vztahů Vítězslava Nezvala, které básník prožíval během 20. a 30. let. Obě ženy se „skrývají“ za pseudonymy: Zet Molas (Zdena Smolová) a Katy King (Libuše Jíchová), přičemž obě byly výrazné osobnosti v rámci české avantgardy (Smolová jako filmařka, Jíchová jako spolusignatářka manifestu českého surrealismu). Přes to všechno obě z české kultury zcela mizí a jsou na dlouhá desetiletí „neviditelné“...

Dědictví **pátek 13:30 – 14:45**

Roman Kanda: *Nezval a spory dědické*

(I.) V posledních letech svého života zasáhl Vítězslav Nezval do diskusí o aktuální situaci básnictví, tj. diskusí, jejichž součástí byly také obecnější otázky literární kontinuity a tradice, otázky vyrovnání s meziválečnou (zejm. avantgardní) periodou. (II.) Samo dílo Nezvalovo se posléze stalo tématem těchto diskusí, jež dále pokračovaly v 60. letech 20. století – tzn. i ono samo se stalo předmětem dobových „sporů dědických“.

Jakub Češka: *Nezvalova lyrická stopa v Kunderově románové tvorbě*

Inspirativnost Nezvalova díla vidí Kundera v jisté potenci básnické řeči inscenovat smysl. Tuto tezi lze sledovat v Kunderově předmluvě k výboru z Nezvalovy poezie (vyšel pod názvem Podivuhodný kouzelník). Kundera adoruje antropomorfičnost poezie. Ta se u něj neomezuje pouze na poezii, nýbrž se stává neuragickým bodem téměř celého Kunderova románového díla.

Petr Andreas: *Čím byla Pozemská poezie? Politika interpretace v jedné emblematické knize*
Pozemská poezie, navazující na Štollovu socialistickou poezii, dala ústy Milana Blahynky tvář normalizační poezii v období mezi rokem 1977 a počátkem 80. let. V referátu budu sledovat politiku interpretace jakožto projekci vztahů autority a moci do způsobu interpretace a dalších strategií v textu *Pozemské poezie*.

Historiografický blok
pátek 15:00 – 16:15

Tereza Czesany Dvořáková: *Útočiště a moc. Vítězslav Nezval a český kinematografický průmysl ve 40. letech*

Je všeobecně známo, že Vítězslav Nezval projevoval zájem o médium filmu od dob němého filmu. V době Protektorátu Čechy a Morava se česká kinematografie stala jeho oficiálním útočištěm – zaměstnáním, které ho mj. chránilo před některými politickými tlaky. Jednou z klíčových osobností byl pro Nezvala v době okupace významný filmový podnikatel Miloš Havel. Nezvalovo poválečné angažmá v čele V. (filmového) odboru Ministerstva informací bylo z historického hlediska často vnímáno jako sporné. Zajímavostí této etapy je skutečnost, že Vítězslav Nezval na svého bývalého chleboďárce Havla nezapomněl a jako jeden z mála (jediný?) mocných své doby se osoby bývalého producenta veřejně zastával.

***Kulatý stůl historiků* (T. Czesany Dvořáková, M. Drápala, J. Knapík, R. Vévoda)**

Debatu o historických souvislostech Nezvalova života a díla bude za účasti filmové historičky Terezy Czesany Dvořákové, předního znalce Nezvalovy biografie Milana Drápaly a odborníka na poúnorovou kulturní politiku Jiřího Knapíka moderovat historik Rudolf Vévoda, specializující se na vztah intelektuálů a politiky.